

DOI: 10.31548/hspedagog2021.04.124

УДК 323.111

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА ПОЛІТИЧНІ ДЖЕРЕЛА ЕТНОКУЛЬТУРНОГО РОЗКОЛУ В УКРАЇНІ**СТОРОЖУК С. В.**, доктор філософських наук, професор кафедри української філософії та культури*Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

ORCID 0000-0002-7947-6268

E-mail: svtlanastorozuk@gmail.com

Анотація. В статті висвітлено соціокультурні та політичні джерела сучасного етнокультурного розколу України та показано, що історично сформований культурний розкол українського суспільства зумовлений географічними та політичними чинниками був помітно знівельований в процесі радянської асиміляційної політики, проте не був повністю подоланий через незначну індустріалізацію українського села та західноукраїнських регіонів. У висліді цього, українське населення виявилось помереженим кількома роздільними смугами, що й сприяло поглибленню культурного розколу з іншими, промислово розвиненими, проте деєтнізованими українськими регіонами. Відсутність етнічної єдності українства та активна позиція національних менших у регіонах з великою кількістю етнічно споріднених груп, за відсутності виваженої національної політики стали головними причинами етнокультурного розколу в Україні. Подолання останнього можливе в процесі поступового запровадження загальноцивілізаційних принципів громадянського суспільства та формування економічних, соціальних та духовних умов для розвитку як окремої особистості, так і цілої спільноти. Лише тоді, коли буде подолана перманентна економічна криза, а наука, освіта й культура, трансльовані засобами національної мови, будуть підняті до рівня державних цінностей, не маргіналізуючи при цьому націєтворче значення мов міжнаціонального спілкування, українське суспільство перетвориться в націю.

Ключові слова: нація, етнічна нація, етнічний розкол, деєтнізація, голодомор.

Постановка проблеми.

Економічна, політична та мілітарна криза сучасної України, тримає в перманентному напруженні не тільки загаль українського суспільства, а й привертає увагу міжнародної спільноти. Така ситуація істотно ускладнюється непереборним бажанням українського політичного істеблїшменту уникнути відповідальності за хибні та безперспективні рішення громадянської політики, а з іншого – за знецінення соціогуманітарної науки, кращі представники якої, починаючи з кінця XIX – початку XX ст., звертали увагу на ментальні та етнопсихологічні відмінності різних українських регіонів.

Вони сформувалися в результаті історичних, соціокультурних та світоглядних колізій становлення сучасної української нації та держави, а тому мають бути враховані в процесі розбудови та консолідації української держави.

Ступінь наукової розробки проблеми. Ґрунтовне і всебічне дослідження світоглядних, соціокультурних та історичних передумов сучасного етнокультурного та політичного розколу в Україні є важливою передумовою формування ефективної національної політики та розбудови держави. Утім, це не призвело до зростання наукового зацікавлення до цієї проблематики, ні

в період зародження української державності на початку ХХ ст., ні в період її розбудови на початку ХХІ ст. Як не прикро, але українська суспільно-політична думка вже більше століття користується настановами «народницької доби» (І. Лисяк-Рудинський), кращі представники якої – М. Костомаров, В. Антонович, О. Лазаревський, Б. Грінченко, П. Грабовський, Т. Шевченко, М. Старицький та ін., – конституювали українську історію у вигляді серії стихійних народних бунтів у боротьбі за громадську свободу та право на вільне користування власною землею. І тісному зв'язку з апофеозом народу, стояв і культ української мови, що у єдності своїй сприяло утвердженню ідеї етнічної відрубності українського народу, на тлі якої й відбулося становлення української нації. Діяльність та світоглядні настанови народників мали потужний націєтворчий потенціал та сприяли суспільній консолідації у ХІХ ст., утім у сучасному глобалізованому світі їхні об'єднувальні можливості викликають значний сумнів.

Попри цілковиту закономірність та перспективність етнічних програм консолідації українського народу в ХІХ ст., їх обмеженість українські науковці усвідомили вже на початку ХХ ст. Тут доречно задати М. Міхновського, В. Липинського, М. Грушевського та багато інших видатних представників тогочасного українства, які, загалом визнаючи важливе консолідуюче значення етнічного субстрату, обстоювали пріоритет «територіального патріотизму» в процесі українського націє- та державотворення. «...Україна, – писав М. Грушевський, – не тільки для Українців, а для всіх, хто живе на Україні, а живучи, любить її, а люблячи, хоче працювати для добра краю і його людності, служити їй...» [5, с. 106]. Ця ідея, через своєрідність національного відродження

підросійської України у ХІХ ст., залишалася чужою значній частині тогочасної національної еліти, що, усупереч прагненню М. Грушевського «обома руками черпати з тих культурних і національних засобів, які приготувала їй Галичина» [4, с. 448], продовжувало поглиблювати світоглядний розкол українського суспільства.

Істотних змін ані у громадянській політиці, ані в теоретичних конструктах спрямованих на її оптимізацію не відбулося й зі здобуттям Україною незалежності в кінці ХХ ст. Українські політики, заручившись підтримкою науковців, продовжили розвивати та впроваджувати концепт «етнічної української нації», попри цілком справедливій застороги О. Субтельного щодо існування стійкої історично сформованої лінії культурного розмежування України. Зокрема, у роботі «Україна: історія» (1988), вчений аргументовано показав, що в різних географічних регіонах України у ХХ ст. проживають люди, які, в результаті різноманітних колізій історичного та соціокультурного розвитку, дещо різняться світоглядом, політичними прагненнями, відмінностями культури та особливостями мови [13, с. 424, 434, 453]. На нашу думку, саме це стало однією з важливих передумов постановня трьох «сепаратистських» центрів (Донбас, Закарпаття і Крим), здатних помітно розхитати громадянську єдність українства та стабільність держави.

Попри обґрунтованість та виваженість зауважень О. Субтельного та багатьох інших українських вчених щодо істотних культурних та ментальних відмінностей населення різних українських регіонів, їхні історичні узагальнення та застороги тлумачилися як наукове теоретизування, що не має

безпосереднього стосунку до дійсності. Певним чином це зумовлено науковими узагальненнями зробленими багатьма видатними істориками, серед яких насамперед хотілося б згадати І. Лисяка-Рудницького. В широковідомих сьогодні «Історичних есе» вчений неодноразово торкався питання історичного «триподілу» України на Наддніпрянщину, Галичину та Закарпаття, поміж тим наголошуючи, що їхні культурні відмінності повністю знівельовалися покладеному в основу громадянської політики СРСР загалом та, зокрема, УРСР, етнічного принципу [8, с. 458].

Висновки І. Лисяка-Рудницького мали важливе, проте не головне значення у запровадженні етнічного принципу після проголошення незалежності у 1991 році. Головною причиною збереження етнічних програм громадянської консолідації став тісний світоглядний зв'язок українства з радянською минувиною. На наш погляд, саме він став основною причиною легковажного ставлення українських політиків та інтелектуалів кінця ХХ ст. до висловлених С. Гантінгтоном ще й 1996 році застережень щодо можливого політичного розколу України по «лінії розлому», яка ділить її територію на православну східну й уніатську західну частини [14, с. 42, 257]. Не оминув своєю увагою американський дослідник і кримського питання, розвиток якого, на думку дослідника, може відбуватися за досить різними сценаріями.

Висловлені С. Гантінгтоном застереги щодо історично сформованого культурного та цивілізаційного розколу України були цілком суголосні представленим у міфологізованій опозиції «Львів – Донецьк» ідеям відомого українського публіциста М. Рябчука. На думку дослідника, після проголошення української незалежності й до нашого

часу в Україні розвиваються і протистоять одні одні дві національні програми – етнокультурна і пострадянська, що яскраво проявляється в опозиції Львова та Донецька. Саме вони сьогодні представляють «два різні світи, дві різні цивілізації», «два географічні, ідеологічні, мовно-культурні полюси». Населення східного та західного регіону України, згідно з переконаннями М. Рябчука, сповідує «принципово непримиренні й непоєднувані між собою історичні міти та наративи, бачать не тільки минуле, а й майбутнє краю цілком інакше» [11, с. 335]. З огляду на це, сьогодні є всі підстави говорити про «дві України», тобто про два основні й, що важливо, українські проекти культурного та геополітичного самовизначення, що, на наш погляд, стає вагомою перешкодою на шляху громадянської консолідації.

Мета. Зважаючи на неоднозначність наявних сьогодні підходів до проблеми етнокультурного розколу в Україні, вважаємо за доцільне висвітлити засадничі історичні колізії становлення української нації та виявити причини етнокультурного розколу сучасної України для переорієнтації політики у сфері громадянства та подолання деструктивних інтенцій спекулятивних політичних програм.

Методологія дослідження базується на принципах історизму, об'єктивності, міждисциплінарності. При проведенні дослідження були застосовані герменевтичний, культурно-історичний, історико-логічний, трансдисциплінарний методи.

Основна частина. На наш погляд, політичні події та мілітарна криза ХХІ ст., яскраво продемонстрували відсутність в Україні національної, а з нею й культурної єдності. Це підтверджують й історичні, етнопсихологічні та

культурологічні розвідки ХХ століття, де аналізуються, як мінімум, дві історично, ментально і культурно утворені частини – Лівобережна і Правобережна України, – вони розвивалися в різних культурних середовищах і входили до складу різних імперій. Разом з тим, ми, погоджуючись з твердженнями М. Шлемкевича, переконані, що цей поділ радше культурно-політичний, аніж географічний, оскільки «використання географічних критеріїв у різні історичні періоди неоднакове. Скажімо, Волинь, Підляшшя, Полісся до першої світової війни належали до Східної України, а в міжвоєнний період входили у духовно-політичний засяг Львова» [2, с. 344]. До того ж вважаємо, що Східною Україною доцільно називати території та регіони, що стоять «у духовно-політичному засягу Києва. Західною Україною називатимемо те, що духовно і політично оглядається на Львів» [15, с. 24].

Відзначимо, що відмінності між двома частинами України М. Шлемкевич простежує вже у княжі та козацькі часи. Зокрема, вчений переконаний, що київські князі у своїй політичній діяльності керувалися ірраціональними мотивами, й зокрема, власними амбіціями, що мало сприяло державотворчому процесу. На противагу до київських князів, король Данило вів вперту реалістичну боротьбу «без вітхнених романтичних первнів». У козацьку добу виразником такої реалістичної політики був П. Конашевич-Сагайдачний, шляхтич галицької, самбірсько-перемишльської землі. «Він, – на думку вченого, – дав здоровій і молодій, стихійній потузі Запоріжжя ясну, розумну ідею, зв'язуючи її з київською інтелігенцією. Він, раціональний організатор запорізької військової сили, у своїй обережності не рішався кинути її в боротьбу проти Польщі й ціле своє життя пив кумис, подаваний йому

польською рукою. Коли ж його наслідники, під тиском настроїв стихії, зважились на ту війну, вони заплатили за це розгромом тієї сили і своїми головами» [15, с. 26]. Фактично, політика П. Сагайдачного – це західноукраїнський, галицький раціоналізм, який протистоїть східноукраїнському романтизмові.

Образ Б. Хмельницького, на думку М. Шлемкевича, зовсім інакший. Його шлях до гетьманства – це «не шлях свідомого і розумного зусилля, але шлях раптових пробуджень, несподіваних вітхнень, чудесних осяянь» [15, с. 31]. Саме тому, в його постаті зберігається «щось бароково-стихийне, щось із потужності та внутрішнього, ще не збагненого багатства української душі» [15, с. 31-32].

Причиною таких значних психологічних відмінностей населення двох українських регіонів, М. Шлемкевич вбачає у географічних відмінностях краю, а з ними й умов життя. Непевний і небезпечний степ притягував «зважливіші та своєвільніші шари населення», а в далекій від степу Галичині та лісистій околиці Волині можна було знайти спокій [2, с. 344]. І саме це, на думку українського вченого, стало передумовою формування двох основних ментальних типів українства.

Нездоланна світоглядна прірва між двома культурно-політичними регіонами України, що сформувалася ще у княжі часи й проявлялася протягом усієї української історії почала швидко нівелюватися після Другої світової війни, коли майже всі західноукраїнські землі були прилучені до СРСР. Панівний режим, як цілком справедливо наголошує М. Шлемкевич, прагнув за будь-яку ціну «осхіднячити» Західну Україну [2, с. 348]. Водночас відбувається і зустрічний процес – «огаличання» Східної України, йде «взаємне наближення, уподібнення уладу життя

і уладу духу» [3, с. 348]. Соборність охопила українців не лише географічно і державно-політично, але й психологічно.

Загалом визнаючи правомірність зроблених дослідником висновків, на наш погляд, все ж не варто ігнорувати ряд знакових етапів асиміляторської діяльності радянської влади. Першим і головним чинником формування монолітної української спільноти, ще до залучення західноукраїнських земель, стали, по-перше, антирелігійна кампанія 20-30-х рр., яка супроводжувалася насадженням атеїзму та матеріалізму – вони витісняли релігію, як головний чинник етнічного самовизначення простонароддя, тим самим руйнуючи етнічний фундамент та культурні відмінності України; по-друге, важливе значення мала й колективізація – вона зруйнувала традиційний український календар польових робіт та відірвала селянина від головної цінності – землі. Третім і найбільш потужним актом спрямованим на руйнування етнокультурної та ментальної своєрідності українського народу став голодомор 1932–33-го рр. Як відомо, його офіційною причиною стала примусова і репресивна для українських селян радянська політика хлібозаготівлі. Утім були для цього й глибші причини – індивідуалізований та консервативний уклад життя українського селянства гальмував та протистояв розбудові «нового колективізованого суспільства». Саме тому, зауважує Й. Бродський, було прийнято рішення вирвати з коренем усі «пережитки» минулого, що й намагалися зробити більшовики з моменту їх приходу до влади [10].

Наші зауваги повністю підтверджує постанова Ради народних комісарів СРСР від 25 жовтня 1933 року «Про переселення на Україну 21 тисячі сімей колгоспників». Реалізуючи поставлене завдання радянська влада почала масово переселяти до

Донецької, Луганської, Дніпропетровської, Запорізької й Харківської областей колгоспників з Росії, а до Одеської, Миколаївської та Херсонської областей – із Білорусі та Росії [7]. Нерідко переселенці «були поставлені у значно кращі умови, ніж те місцеве населення, що залишилося після Голодомору. Люди два роки страждали від недоїдання, останні 9 місяців просто вмирали від голоду. Але їм не тільки не надавали допомоги, їх зобов'язували відремонтувати хати померлих для приїжджих. Крім того, вони мали виділити із вирощеного врожаю стільки зерна, скільки переселенці залишили у себе в коморах вдома. Навіть, згідно з документами, забезпечити столами і табуретками» [7]. Вагоме асиміляторське значення мала й культурна політика спрямована на покращення життя переселенців – російські газети, дозвілля та оздоровлення дітей, відкриття російськомовних дитсадків та російських класів у школах – все це, у єдності своїй, було вагомим чинником деетнізації зумовленої голодом та поступовою деетнізацією українського народу.

Свідома руйнація етнічної культури, а з нею і внутрішньої єдності українців у 30-ті рр. ХХ ст., істотно полегшила формування цілком «нового» типу українця – колгоспника-атеїста, в якого немає ані власної історії, ані мови, ані традиції, ані звичаїв – усі вказані елементи «нової радянської культури» накидалися ззовні, формуючи підвалини для постання «нової» надетнічної спільноти – «радянський народ». Цілеспрямована та послідовна політика деетнізації східно- та південноукраїнських регіонів поглибила етнокультурні та ментально відмінності населення Східної та Західної України. Утім, на думку М. Шлемкевича, ця досить різка опозиція українських Сходу та Заходу,

була повністю нівельована після другої світової війни, новою хвилею асиміляторської політики радянської влади.

Справді, сперечатися з вищезгаданою думкою М. Шлемкевича, не просто, між тим не варто залишати поза увагою зауваги та свідчення І. Дзюби. У роботі «Інтернаціоналізм чи русифікація» [6] вчений засвідчує, що у 60-ті рр. XX ст. радянська влада намагалася знівельювати всі можливі прояви національної (та етнічної) відсепарованості народів. «Усупереч економічним і культурним інтересам України, – пише І. Дзюба, – всупереч нормальному глуздові, випускників українських вищів і технікумів відсилати на роботу до Ленінграда і Новосибірська, а звідти слати на Україну тамтешніх випускників того самого профілю» [6]. Це істотно поглиблювало й поширювало відмінності не тільки між деетнізованими й зрусифікованими містами великих промислових регіонів та українським селом, а й значною кількістю західноукраїнських міст, які не вирізнялися високим рівнем індустріалізації, а тому політика пролетарської русифікації тут проявлялася значно менше.

Не можна ігнорувати й того, що значна частина території Правобережної України, це мало придатні для широкого промислового виробництва чи сільського господарства райони болотистого Полісся та Карпатських гір. Відсутність великих промислових осередків на цій території, з одного боку, та зосередження великої кількості населення у віддалених від адміністративних центрів селах, з іншого боку, – стали важливими чинниками збереження етнічної ідентичності українського народу, що також сприяло поглибленню етнокультурного розколу з іншими, промислово розвиненими, проте

деетнізованими українськими регіонами.

Згадані нами, та багато інших політичних рішень радянської влади стали причиною відсутності етнічної єдності українства у часи відновлення української незалежності (1991 р.). Не змусили на себе чекати й політичні розбіжності, спричинені активністю національних меншин. І проблема тут не так у наявності національних меншин в Україні (національні меншини є важливим елементом більшості європейських націй, крім того, їх націєтворчий та державотворчий вплив не завжди деструктивний), як у своєрідності їхнього впливу на державотворчі процеси. Насамперед необхідно згадати про ускладнення міжнаціональних відносин у регіонах з великою кількістю етнічно споріднених національних меншин [12, с. 260–262]. Приміром практично до 2014 року етноконфліктним регіоном залишалася Автономна Республіка Крим, періодично спостерігалися невеликі міжнаціональні конфлікти в Одеській та Закарпатській областях. Цікаво, що навіть у періоди, коли міжетнічні конфлікти досягали апогею свого розвитку, держава, ігноруючи напруження, продовжувала культивувати концепт «етнічної нації», «України для українців», поглиблюючи тим самим національне протистояння окремих регіонів, або ж дивилася на них як на «нешкідливий вияв провінційних почуттів» (І. Лисяк-Рудницький).

Наше зауваження повністю підтверджується не тільки наявною сьогодні мілітарною кризою в Східних областях України, а й багатьма іншими історичними подіями. Тут доцільно нагадати про ініційоване владою Угорщини у 1992 році створення «тимчасового уряду Підкарпатської Русі», чи прийняте на Європейському конгресі русинів у 2008 р. рішення про створення на базі Закарпатської

області автономної республіки Підкарпатська Русь. Нагадаємо, що офіційна українська влада навіть сьогодні не визнає русинів окремою національністю [9], що, за відсутності продуманої громадянської політики, може призвести до появи нового сепаратистського центру в Україні.

Відзначимо, що етнополітичні конфлікти в Україні активізуються щоразу в результаті зовнішньополітичних чинників – національні меншини використовують у якості інструменту, який дає можливість забезпечити домінування іноземного економічного, політичного, культурного тощо впливу. Попри це, видається, що не варто ігнорувати того, що здавалося б єдиний національний організм сьогодні залишається помереженим чи навіть почленованим багатьма роздільними смугами, особливо внаслідок грубого зовнішнього втручання, а з іншого – внутрішніми закономірностями розвитку етносу.

Висновки. Великі етнографічні зміни, які відбулися протягом ХХ ст. в результаті, по-перше, свідомо організованої та спрямованої на деетнізацію індустріальних регіонів України, трудової міграції українського населення, по-друге, геноциду українців у 1932–33 рр., по-третє, русифікації, зумовили руйнування етнічної єдності українського народу. Внаслідок цього, культивування етнічного принципу в процесі розбудови нації та держави, ігноруючи та ущемляючи права національних меншин, сприяє дезінтеграції українського суспільства. Подолання останньої можливе лише основі впровадження загальноцивілізаційних принципів громадянського суспільства та формування економічних, соціальних та духовних умов для розвитку як окремої особистості, так і цілої спільноти. Лише тоді, коли буде подолані перманентна економічна криза, а наука, освіта й культура,

трансльовані засобами національної мови, будуть підняті до рівня державних цінностей, не маргіналізуючи при цьому націєтворче значення мов міжнаціонального спілкування, українське суспільство перетвориться в націю. Інакше кажучи, консолідація української нації можлива лише за умови формування нових світоглядних цінностей. Серед них: патріотизм, демократія, соціальна справедливість. Видається, що сепаратистські настрої зникнуть лише тоді, коли українці навчаться дотримуватися права, поважати духовність і культурні потреби громадян України.

Література

1. Hovan I., Storozhuk S., Fedyk O., Kryvda N. Worldview and ideological priorities of modern society: ukrainian and euro-atlantic context. *Ideology and Education in Post-Soviet Countries*. № 2 (13), 2019, Pp. 255–272.
2. Гринів О. Українська націологія: від другої світової війни до відродження держави. Історичні нариси. Львів: Світ, 2004. 590, [1] с.
3. Гринів О. Українська націологія: між двома світовими війнами. Історичні нариси, Львів: Світ, 2008. 430 [1] с.
4. Грушевський М. Галичина і Україна. Націоналізм: антологія. Київ: Смолоскип, 2000. С. 447-452.
5. Грушевський М. Хто такі українці й чого вони хочуть. К.: Т-во «Знання в Україні», 1991. 240 с.
6. Дзюба І. М. Інтернаціоналізм чи русифікація? 1998. URL: <http://litopys.org.ua/idzuba/dz.htm>
7. Зануда А., Дорош С. Розкриття архівів: як після Голодомору на Донбас переселяли росіян. 2015. URL: http://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/06/150522_holodomor_donbass_russia_az
8. Лисяк-Рудницький І., (1994). Радянська Україна з історичної перспективи. Лисяк-Рудницький І.

Історичні есе : в 2 т. Київ: Основи, 1994. Т.2. С. 457-469.

9. Луцишин Г. Особливості сучасних збройних конфліктів в умовах глобалізації. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2014. Вип. 26. С. 128-133.

10. Пайпс Р. Русская революция. 2005. URL: http://krotov.info/libr_min/16_p/ay/ps_41.htm

11. Рябчук М. Дві України: реальні межі, віртуальні війни. Київ: Критика, 2003. 335 с.

12. Сторожук С. Нація: історія і теорія проблеми (історико-філософський вимір). Київ: Вадекс, 2013. 319 с.

13. Субтельний О. Україна: історія. Київ: Либідь, 1991. 512 с.

14. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. 603, [5] с.

15. Шлемкевич М. Галичанство. Львів: За вільну Україну, 1997, 120 с.

References

1. Hoyan I., Storozhuk S., Fedyk O., Kryvda N. (2019). Worldview and ideological priorities of modern society: ukrainian and euro-atlantic context. *Ideology and Education in Post-Soviet Countries*, 2 (13). 255-272.

2. Hryniv O. (2004). *Ukrainska natsiolohiia: vid druhoi svitovoi viiny do vidrodzhennia derzhavy. Istorychni narysy* [Ukrainian nationalism: from the Second World War to the revival of the state. Historical essays]. Lviv, Svit, 590.

3. Hryniv O. (2008). *Ukrainska natsiolohiia: mizh dvoma svitovymy viinamy. Istorychni narysy* [Ukrainian nationalism: between the two world wars. Historical essays]. Lviv, Svit. 430.

4. Hrushevskiy M. (2000). *Halychyna i Ukraina* [Galicia and Ukraine]. *Natsionalizm: antolohiia* [Nationalism. Anthology]. Kyiv, Smoloskyp. Pp. 447-452.

5. Hrushevskiy M. (1991). *Khto taki ukraintsi y choho vony khochut* [Who

are Ukrainians and what do they want]. Kyiv, Znannia v Ukraini. 240.

6. Dziuba I. M. (1998). *Internatsionalizm chy rusyfikatsiia?* [Internationalism or Russification?] Available at: <http://litopys.org.ua/idzuba/dz.htm>

7. Zanuda A., Dorosh S. (2015). *Rozkryttia arkhiviv: yak pislia Holodomoru na Donbas pereselialy rosiian.* [Opening of archives: how Russians were relocated to Donbass after the Holodomor]. Available at: http://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/06/150522_holodomor_donbass_russia_az

8. Lysiak-Rudnytskyi I., (1994). *Radianska Ukraina z istorychnoi perspektyvy* [Soviet Ukraine from a historical perspective.]. Lysiak-Rudnytskyi I. *Istorychni ese : v 2 t.* [Historical essays: in 2 vols]. Kyiv: Osnovy, 1994. Т.2. S. 457-469.

9. Lutsyshyn H. *Osoblyvosti suchasnykh zbroynykh konfliktiv v umovakh hlobalizatsii* [Features of modern armed conflicts in the context of globalization.]. *Ukrainska natsionalna ideia: realii ta perspektyvy rozvytku* [Ukrainian national idea: realities and prospects of development.]. 2014. Vyp. 26. S. 128-133.

10. Payps R. (2005). *Russkaya revolyutsiya* [Russian revolution.]. Available at: http://krotov.info/libr_min/16_p/ay/ps_41.htm

11. Riabchuk M. (2003). *Dvi Ukrainy: realni mezhi, virtualni viiny* [Two Ukraines: real borders, virtual wars]. Kyiv, Krytyka. 335.

12. Storozhuk S. (2013). *Natsiia: istoriia i teoriia problemy (istoryko-filosofskyi vymir)* [Nation: history and theory of the problem (historical and philosophical dimension)]. Kyiv, Vadeks. 319.

13. Subtelnyi O. (1991). *Ukraina: istoriia* [Ukraine: history]. Kyiv, Lybid. 512.

14. Hantington S. (2003). Stolknovenie tsivilizatsiy [Clash of civilizations]. Moscow, Izdatelstvo AST. 603, [5].

15. Shlemkevych M. (1997). Halychanstvo [Galicia.]. Lviv, Za vilnu Ukrainu. 120.

SOCIO-CULTURAL AND POLITICAL SOURCES OF ETHNOCULTURAL SPLIT IN UKRAINE

Storozhuk S. V.

The article examines the socio-cultural and political sources of the modern ethnocultural division of Ukraine and shows that the historically formed cultural division of Ukrainian society due to geographical and political factors was significantly leveled in the Soviet assimilation policy, but was not completely overcome due to slight industrialization of Ukrainian villages and west. As a result, the Ukrainian population was divided into several separate strips, which contributed to the deepening of the cultural divide with other, industrially developed, but de-ethnicized Ukrainian regions. The lack of ethnic unity of Ukrainians and the active position of national minorities in regions with a large number of ethnically related groups, in the absence of a balanced national policy, have become the main causes of ethnocultural division in Ukraine. Overcoming the latter is possible in the process of gradual introduction of general civilizational principles of civil society and the formation of economic, social and spiritual conditions for the development of both the individual and the community. Only when the permanent economic crisis is overcome and science, education and culture broadcast by the national language are raised to the level of state values, without marginalizing the nation-building significance of the languages of interethnic communication, Ukrainian society will become a nation.

Key words: nation, ethnic nation, ethnic division, de-ethnization, famine.